

Asia: VN/32076/2023

Lausuntopyyntö kotoutumislain mukaisista asetuksista

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: VNa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus)

Asetusluonnoksen 2 §:ssä säädettäisiin alkuhaastattelun sisällöstä. Säännösluonnoksen 2 momentin mukaan ”monialaisessa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa on selvitettävä mielenterveys- ja kuntoutuspalveluiden tarpeet ja sosiaali- ja terveyspalveluiden tarpeet”.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy toteaa, että mielenterveys- ja kuntoutuspalvelut ovat sosiaali- ja terveyspalveluja. Selkeyden vuoksi ehdotamme, että ”mielenterveys- ja kuntoutuspalveluiden tarpeet” poistetaan ylimääräisenä. Tällöin 2 § 2 momentti kuuluisi: ”Edellä 1 momentissa säädetyn lisäksi monialaisessa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa on selvitettävä sosiaali- ja terveyspalveluiden tarpeet.”

Asetus 2: VNa monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus)

-

Asetus 3: VNa alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa (edustajanpalkkioasetus)

-

Asetus 4: VNa laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus)

Asetusluonnoksen 2 §:ssä säädettäisiin laskennallisesta korvauksesta, joka valtion varoista maksetaan hyvinvointialueelle kotoutujien monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin ja monialaisen kotoutumissuunnitelman laatimiseen osallistumisesta sekä muiden kotoutumista edistävien palveluiden ja tulkitsemisen järjestämisestä.

Muistioloonnoksen mukaan hyvinvointialueiden talouteen esityksellä on vähäisiä vaikutuksia. Luonnoksessa todetaan, että verrattuna nykyiseen laskennalliseen korvaukseen, eri osapuolten saamat korvaussummat kasvavat. Kasvaneet korvaussummat perustuvat hyvinvointialueiden osalta 1.1.2025 voimaan tulevan kotoutumislain mukaisten uusien tehtävien kustannusten kattamiseen ja laskennallisiin korvauksiin sisällytettyjen tulkkaus-kustannusten korvauksiin.

Hyvil toteaa, että voimassa olevan kotoutumislain nojalla kotoutujille tarjotusta tulkkauksesta on maksettu korvauksia hyvinvointialueille todellisten kustannusten mukaan ilman aikarajaa. 1.1.2025 voimaan tulevassa kotoutumislaisissa tulkkauksen korvaukset on jyvitetty osaksi laskennallista korvausta ja laskennallisen korvauksen korvausaikaa on lyhennetty kolmesta vuodesta kahteen vuoteen (ja neljästä vuodesta kolmeen vuoteen kiintiöpakolaisten osalta). Hallitusohjelman mukaisesti tulkkaus-kustannuksia on alennettava noin kolme miljoonaa euroa vuodesta 2025 alkaen. Nämä ovat huomattavia muutoksia, jotka yhdessä asetusluonnoksen mukaisten korvausten kanssa saattaa edelleen heikentää jo ennestään erittäin haasteellisessa taloudellisessa tilanteessa olevien hyvinvointialueiden palvelujen rahoitusta.

Muistiolounnoksessa todetaan, että tulkkausta koskeva korvausvähennys edellyttää, että hyvinvointialueet toteuttavat tulkkausta aiempaa kustannustehokkaammin. Hyvil toteaa, kuten muistiolounnoksessakin on todettu, että viranomaisella on lakisääteinen velvoite varmistaa, että henkilö ymmärtää häntä koskevat asiat, ja viranomaisen on tietyissä tilanteissa järjestettävä hallintolain nojalla tulkkaus ja kääntäminen. Kotoutujille on tulkkauskorvausten määrästä riippumatta, ja laskennallisten korvausten päättymisen jälkeenkin, tarjottava hänen tarpeidensa mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Palveluntarpeen selvittäminen edellyttää useimmiten tulkkausta. Mitä perusteellisemmin palveluntarve selvitetään, sitä sopivammat ja oikeanaikaiset palvelut pystytään lähtökohtaisesti tarjoamaan.

Tulkkausta koskeva korvausvähennys sekä asetusluonnoksen ja kotoutumislain mukaiset alhaiset laskennalliset korvaukset eivät vähennä hyvinvointialueiden kustannuksia, mutta se vähentää hyvinvointialueiden käytössä olevaa rahoitusta.

Näin ollen, Hyvil ei kannata ministeriön esitystä. Hyvil katsoo, että laskennallisten korvausten tasoa hyvinvointialueiden osalta tulisi nostaa. Hyvil pitää kotoutujien oikeusturvan ja palvelutarpeen selvittämisen näkökulmasta tärkeänä, että tulkkauspalveluihin on käytettävissä riittävästi määrärahaa ja korostaa, että laskennallisilla korvauksilla tulee pystyä turvaamaan kotoutumista tukevien palveluiden riittävyys ja niiden vaatimat resurssit.

Asetus 5: VNa kotoutumisen edistämisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista (tietoasetus)

Hyvil pitää asetusta tarpeellisenä, eikä Hyvilillä ole asetuseroita muutosehdotuksia. Haluamme kuitenkin nostaa esiin muutaman kotoutumisen asiakastietojärjestelmän jatkokehittämisessä huomioitavan asian.

Asetuseroituksen 3 §:n 2 momentin mukaan hyvinvointialueen olisi tallennettava tietovarantoon kotoutumisen edistämiseksi annetun lain (681/2023, kotoutumislaki) 22 §:n 3 momentissa tarkoitettussa tilanteessa monialaisen kotoutumissuunnitelman tarkistamiseen liittyvät välttämättömät tiedot, jos suunnitelmaa tarkistetaan ja muutetaan vain hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevan palvelun osalta.

Säännöksen 4 momentin mukaan monialaisen kotoutumissuunnitelman tarkistuksesta on tallennettava ainakin tarkistamisen ajankohta, kotoutuja-asiakkaan palveluihin ja toimenpiteisiin osallistumisen tiedot, edistyminen ja tulokset sekä mahdolliset osallistumista vaikeuttavat tai hidastavat tekijät, suunnitelmaan tehtävät muutokset, laatijoiden yhteystiedot sekä suunniteltu suunnitelman seuraava tarkistamisen ajankohta. Tällöin hyvinvointialueen on tallennettava tietovarantoon myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietoa.

Hyvil korostaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietoja käsiteltäessä on noudatettava sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettu lakia (703/2023, asiakastietolaki) ja asiakastiedon kirjaamista koskevia määräyksiä.

Kotoutumisen asiakastietojärjestelmän kehittämisessä on esimerkiksi huomioitava, että asiakastietojen käsittelyssä käytettävän tietojärjestelmän tulee täyttää yhteentoimivuutta koskevat olennaiset vaatimukset. Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että kotoutumisen asiakastietojärjestelmään ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojärjestelmään tallennettavan tietosisällön on oltava rakenteinen ja samanmuotoinen, jotta tietosisältö tulkitaan samoin kaikissa organisaatioissa ja sitä voidaan liikuttaa organisaatioiden välillä.

Viitaten julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, tiedonhallintalaki) 22 §:ään, Hyvil kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että päällekkäistä manuaalista kirjaamista tulisi mahdollisuuksien mukaan välttää ja tämänkaltaisten tietojen päivittäminen pitäisi onnistua rajapinnan tai muun automaation kautta. Mainitun säännöksen mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista.

Muut huomiot

Jatkossa kotoutumislain sekä sen mukaisten asetusten valmistelemisen osalta Hyvil toivoo saavansa myös suoran lausuntopyyynnön.

Lindholm Johanna
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy